

Kan de psychiatrie helpen?

Er zijn veel mensen, die op één of andere manier in hun leven vastgelopen zijn en hulp vragen. De kwestie, die ik vanmorgen met U wil bespreken, is of de psychiater de man is, die hen kan helpen verder met zich zelf te komen. Film, radio, pers en literatuur richten telkens hun zoeklicht op dit onderdeel van de geneeskunde en talrijke populaire en half-populaire boeken over psychologie en levensmoeilijkheden wijzen er duidelijk op dat men van de psychiatrie hulp, ja, dat men van haar buitengewone prestaties verwacht. In de eerste plaats in de behandeling van afzonderlijke gevallen, maar men verwacht ook dat de moderne wetenschap een degelijk gefundeerde levensbeschouwing op zal brengen, waarmee de mens in zijn angsten, in zijn apathie, in zijn wanhoop, levenslust, vitaliteit, opgewektheid, levensaanvaarding en moed deelachtig zal worden. Men verwacht een nieuwe heilsleer, een richtlijn voor de zwervers en daklozen, een houvast, een uitkomst, en wat U maar nodig acht voor de geboorte van een nieuw mens, liefst met een hoofdletter!

*
* * *

Deze verwachtingen wortelen voor een deel in de nieuwe werelden, in Amerika en in Rusland. Men denkt n.l. dat het menselijk tekort vooral schuilt in een dom en begriploos organiseren van het leven. Met organisatie en techniek is dus niet alleen het maatschappelijke leven te verbeteren, maar ook het geestelijke leven. Organisatie en techniek immers berusten op inzicht en begrip, en waar kan men deze meer en beter verwachten dan bij de mannen van het wetenschappelijk onderzoek. Zij worden daarom in staat geacht het menselijk leven te saneren en te reorganiseren. Nu vindt men in de moderne psychiatrie inderdaad een behoorlijk stuk organisatie en techniek. Techniek waar de psychiater de gestoorde mens onderzoekt met verfijnde biologische en psychologische onderzoeksmethoden: ik denk aan Röntgenonderzoek, aan electrophysiologisch onderzoek en vele andere uiterst bewonderenswaardige precisie-instrumenten. De psychiater weet echter ook te organiseren: voor- en nazorgdienst, consultatiebureaus, voorlichting, sociaal werk. De psychische hygiëne is de laatste tientallen jaren ontstaan, en zij zal nog veel heilzaam werk kunnen verrichten. Ik geloof dat er alle redenen is deze aspecten met een dankbaar oog te bezien, maar ik geloof dat vele verwachtingen in andere richting gekoesterd werden.

Wij, moderne mensen, zo zegt men, zijn vastgelopen, wij hebben geen houvast meer aan een kerk, wij zijn van het éne -isme naar het andere -isme gelopen, wij zijn aan alle kanten verdwaald, misschien wel bij het nihilisme terecht gekomen, wat nu, wie kan ons helpen? Ik geloof niet dat deze noodkreet in het verleden ook niet menigmaal geuit werd; ook toen waren er teleurgestelden die toen echter als zondaren te boek stonden, als verdoolden, als avonturiers, die in de koloniën terecht kwamen, als ketteren, of als heksen en alchemisten.

Hoe het ook zij, in onze tijd met zijn eigen problemen, komen deze mensen nu openlijk ons een oplossing vragen en vele verwachten gouden bergen van de psychiatrie.

Vele dezer teleurgestelden zijn mensen, die hun eigen leven slecht georganiseerd hebben en in de samenleving een compensatie zoeken voor hun desillusies in gezin, in vak, in liefdesleven, een compensatie, die zij er vaak niet vinden! De psychiater is vaak de man, die de slechte levensorganisatie betrekkelijk snel en makkelijk doorziet. Hij is op zijn sterkst wanneer hij signaleert dat ergens een onbevredigd huwelijksleven uitmond in opstandigheid en apathie; wanneer hij ziet dat een slechte vakkeuze een vacuum voor woelige en ongeduldige gevoelens geeft, dat de betrokkene aan de maatschappij, aan de samenleving, ja, aan het leven zelf verwijt;

Wanneer hij ziet dat een vrouw haar zelfrespect verliest bij kopjeswassen en heddenopmaken en zich gaat vragen wat de zin van het leven is.

Dat alles is belangrijk en nuttig; het is de frisse kijk van een niet al te domme buitenstaander, die gesterkt door ervaring en techniek veel goeds kan doen.

Er is echter nog een andere categorie. Er zijn mensen bij wie men geen grove organisatiefouten kan aanwijzen, doch die desondanks vastgelopen zijn omdat zij in het leven tegenslag gehad hebben in de vorm van ziekte, van dood, van economische achteruitgang. Zij kunnen deze moeilijkheden niet verwerken, zijn teleurgesteld en verwijten de samenleving „het leven”, dat zij niet het geluk hebben gevonden, waarvan zij meenden recht te hebben. Kan de psychiater richtlijnen geven, hoe deze mensen verder met zich zelf kunnen komen? Ik bedoel geen ingewikkelde, dure en tijdrovende behandelingen zoals de psychoanalyse, maar een handleiding, goede raad, waarmee een gewoon mens wat doen kan, dat hem in staat stelt het leven op eigen benen wat aanvaardbaarder te zien, vrijer, en gelukkiger te leven.

Naar mijn mening zijn er twee belangrijke richtlijnen, die de wetenschap gevonden heeft, eigenlijk weer, opnieuw gevonden heeft, omdat zij reeds eeuwen lang als wijsheid door vroegere geslachten doorgegeven waren. Het éne motief is het „Ken U zelf”. De psychoanalyse „Freud's grote schepping”, heeft geleerd dat de mens in moeilijkheden op het moment, dat hij zijn eigen zwakheden doorziet in hun kinderlijke structuur, deze zwakheden te boven is gekomen. Het komt er op aan dat de mens ontdekt (wil ontdekken!) wat hij nu eigenlijk wenst, wat hem nu eigenlijk drijft. Het tweede motief dat even belangrijk is als het eerste luidt dat een mens zich zelf pas werkelijk kan vinden, wanneer hij probeert een andere mens te bereiken. Wie denkt dat hij door navelkijken en door in een kringetje om zich zelf rond te draaien de goede weg zal vinden, komt zeker bedrogen uit. De weg naar ons zelf leidt onherroepelijk over de medemens. De psychoanalyse heeft ons n.l. geleerd dat alle krampachtigheden, alle paniecreacties, alle afweerhoudingen, die ons in de weg staan, vooral dan blijken, wanneer wij ons met een medemens bezig houden. Wij moeten ons zelf los maken van ons zelf om onze medemens te vinden en wij moeten ons leren geven aan een medemens om ons zelf te vinden.

Het behoeft nauwelijks gezegd te worden dat in deze gedachten de diepste wijsheden der eeuwen terug te vinden zijn.

*
* *

De toepassing van deze gouden regels is echter niet zo eenvoudig als het misschien lijkt. De grote meerderheid van de mensheid heeft de wijsgeren uitgelachen of gif-bekers te drinken gegeven en heeft zich niets aangetrokken van hun goede raadgevingen en de kleine minderheid, die naar hen luisterde, wist niet wat er met hun richtlijnen te beginnen was. Het resultaat was dan ook niet bemoedigend. Is dat alles nu dank zij de moderne psychiatrie en psychologie veranderd, zult U vragen? Luistert men nu met aandacht, is men nu niet blind, is men nu niet geneigd zijn gasten als de bekende waard te vertrouwen en de schuld van de narigheid in de eerste plaats bij de anderen te zoeken? Dat aan de éne kant en aan de andere kant: is er nu wel iets te beginnen met de oude richtsnoeren? Wat het laatste betreft, zeker niet wanneer men denkt dat deze als een nieuwe stunt van de moderne techniek door een perfecte reorganisatie toegepast kunnen worden; ja, in dat vrouwen schuilt naar mijn mening zelfs een groot gevaar voor de hedendaagse mens. Zelfinkeer en zelfkennis en anderzijds liefdevolle overgave aan die medemens zijn niet schematisch opzettelijk toe te passen.

Als iemand verder met zich zelf wil komen, dan helpen hem opzettelijkheid, schema en een overdacht stelsel maar zeer weinig... dat wil zeggen, eigenlijk niet. En toch, wij kunnen verder met ons zelf komen, wij kunnen veranderen, maar dit veranderen kost tijd, misschien wel een mensenleven lang en gelukt alleen voor zover wij ontspanning en vrijheid weten te realiseren. In de samenleving kan men sociale en politieke rechtvaardigheid stelselmatig toepassen, maar de ontwikkeling van de menselijke geest vraagt natuurlijke groei, spontaneïteit, ontspanning, een zich los maken van het dwangmatige en gebodene. Ieder mens is in staat bij tegenslag en moeilijkheden zich zeer ernstig af te vragen: wat wil ik nu eigenlijk, wat bezielt mij. Zeker, men heeft ernstige fouten gemaakt en de maatschappij is nog niet aan ware menselijkheid toe, zeker, maar wie ben ik zelf, heb ik belangeloze belangstelling voor m'n medemens, kom ik los van egocentrische bewustzijnsvernaauwing. Hiervoor kunnen wij ons open stellen, hiertoe kunnen wij bereid zijn, maar veel meer niet. Zeker kan de psychiater ons niet veranderen, zoals een beeldhouwer de klei kneedt. Hij wijst alleen in een bepaalde richting, hij kan waarschuwen, raad geven, maar meer kan hij niet. De mens moet zelf kiezen, op zijn eigen wijze, in zijn eigen stijl en de weg van de één lijkt niet op de weg van de

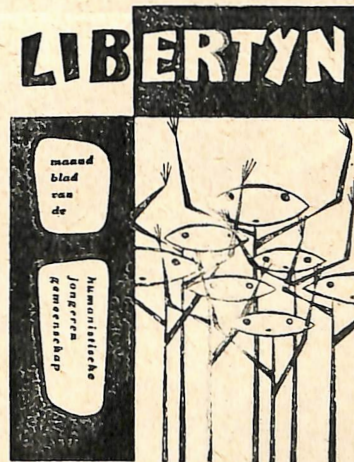
ander. Wat moet U ook moge beloven in succes-advertenties en aanbevelingen van zich noemende psychologische bureaus, een mens is geen pak dat men voor U kan keren, kan verven, kan herstellen. Het beroep dat men in deze trant op de psychiater zal doen is een vergeefs beroep: U zult het altijd weer-zelf moeten doen. Daar helpt geen moedertje lief aan, zeggen we en we denken aan de kleuter, die buiten zijn loophek onzeker, met vallen en opstaan, wankel en schokkerig de boeiende en opwindende wereld inwandelt. Moeder psychiatrie staat er met zorgen in het hart, met goede raad bij klaar, maar lopen moet het kind alleen.

Dr. V. W. D. SCHENK

De volgende lezing is getiteld: „Om een menselijke taal” en wordt gehouden door P. W. v. d. Vliet op zondag 9 september van 10 tot 10.15 uur.

maandblad h.j.g.

WAT
LEEFT ER
ONDER DE
JONGEREN?

redactie-secretaris: arthur de jong, vyzelstraat 5, a'dam
abonnement f 2.- per jaar
postgiro 584802 t.n.v. penningmeester h.j.g. te rotterdam

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
2 SEPTEMBER 1956

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer

Mevrouw

Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie en redactie: Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,20, buitenland f 4,60 p.j.